

Im Fokus: *Blended Learning*

Технологія змішаного навчання: сутність, перспективи, виклики

Сучасний світ цифрових технологій змінюється надзвичайно швидко, а відтак стрімкими темпами змінюються зміст, принципи, методи і засоби освіти. Навчальне середовище стає віртуальним, нівелюючи просторово-часові та фізичні рамки. Водночас нові виклики, з якими стикається сучасне суспільство (глобальна пандемія COVID-19, військовий конфлікт в Україні), потребують швидкої реакції системи освіти з метою забезпечення оптимізації й інтенсифікації навчального процесу. Звісно, нові потреби вимагають упровадження нових педагогічних технологій.

Зарубіжні й вітчизняні фахівці вбачають у змішаному навчанні (*blended learning*) перспективу розвитку освіти загалом і навчання іноземних мов зокрема. На думку Бугайчук (2016, ст. 7), сучасний освітній процес – це «змішана модель» кращих навчальних практик і методів поряд із застосуванням сучасних технічних засобів навчання. Йдеться про «змішування» теорій, підходів, методів. Активне залучення цифрових технологій перенесло навчальний процес з аудиторій у віртуальне середовище, створивши при цьому абсолютно нові комбінації аудиторного, електронного та дистанційного навчання, які стали підґрунтям для створення концепції «змішаного навчання». Аналіз результатів наукових розвідок (Бугайчук, 2016; Кухаренко та ін., 2016; Graham, 2005; Spasova & Welsh, 2021) свідчить, що наразі не існує усталеного терміну, що позначає цю технологію. Так, учені оперують поняттями «змішане навчання» (*blended learning*), «гібридне навчання» (*hybrid learning*), «комбіноване навчання» (*combined learning*), «гнучке навчання» (*flexible learning*). У межах нашого дослідження ми схилиємося до терміну «змішане навчання», оскільки саме це поняття, на наш погляд, найбільш точно відтворює сутність означеної технології. Спираючись на висновки дослідників (Кухаренко та ін., 2016; Bailey та ін., 2013; Graham, 2005) розглядаємо цю категорію з різних кутів зору. У широкому сенсі змішаним навчанням називають сплановану педагогічно цілісну інтеграцію форм і методів електронного та традиційного навчання та самоосвіти з метою досягнення визначених навчальних цілей зі збереженням механізму контролю за часом, місцем, шляхом та темпом навчання (Кухаренко та ін., 2016, ст. 31). Натомість, у вузькому сенсі цей термін трактують як цілеспрямований процес здобуття знань, умінь та навичок, що здійснюється освітніми установами різного типу в рамках формальної освіти на основі гнучкого підходу до навчання в умовах інтеграції аудиторної і позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу за допомогою цифрових технологій та технічних засобів навчання (Horn & Staker, 2011). Отже, технологія змішаного навчання ґрунтується на вдалому поєднанні двох навчальних середовищ – очного та он-лайн середовища, актуалізуючи позитивні сторони кожного з них. Особливого значення це набуває у процесі вивчення іноземної мови, оскільки зручна гнучка система електронного навчання

доповнюється безпосередньою взаємодією з викладачем та іншими студентами під час аудиторної роботи (Spasova & Welsh, 2021).

У результаті це дозволяє вибудовувати індивідуальну навчальну траєкторію кожного студента, що спонукає його до відповідальності за власні результати навчання й інтенсифікує навчальний процес загалом.

Вивчення наукової літератури (Christensen та ін., 2008) свідчить, що ця педагогічна технологія реалізується в різних моделях навчання. Слід зазначити, що визначення моделей ґрунтується на співвідношенні традиційної форми навчання з електронною та врахуванні ступеня самостійності студентів в опануванні новим навчальним матеріалом та виборі навчальних курсів для самостійного опрацювання. Найпоширенішими є такі. Модель «*Face-to-Face Driver*», в якій основна частина навчальної програми вивчається в аудиторії у взаємодії з викладачем, а електронне навчання використовується як доповнення до основної програми (найчастіше робота з електронними ресурсами організовується за комп'ютером чи в смартфоні під час навчального заняття або у позааудиторний час, наприклад, на платформі *Google Classroom*). У моделі «*Rotation*» навчальний час розподілено між індивідуальним електронним навчанням і навчанням в аудиторії разом з викладачем, який може також здійснювати дистанційну підтримку у *Google Classroom* або в чатах соціальних сервісів спілкування *Viber*, *Telegram*, *WhatsApp*. В межах моделі «*Flex*» більша частина навчальної програми засвоюється в умовах електронного навчання, а викладач супроводжує студентів дистанційно (популярними є сервіси *Google*) для з'ясування складних питань, організовує аудиторні консультації з невеликими групами або індивідуально. Перевернутий клас (*Flipped Classroom*) – дзеркальна протилежність традиційного заняття. Студенти дистанційно вивчають теорію, а в аудиторії виконують практичну роботу. Одним із цікавих шляхів застосування моделі є формат студентської конференції для майбутніх учителів української мови і літератури та іноземної мови «Тарас Шевченко в англomовному світі», проведеної на базі кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка в межах щорічного проєкту «Шевченківські дні», присвяченого святкуванню річниці народження українського Кобзаря. Конференція-вікторина стала альтернативою традиційному круглому столу й сприяла розвитку в студентів-філологів кроскультурної компетентності як складової їхньої професійної компетентності. Приклади попередніх завдань і питань вікторини подані у додатку А.

В рамках моделі «*Self-blend*» студенти самостійно здійснюють вибір додаткових до основної освіти курсів, які пропонують різні освітні заклади й інші освітні платформи. Прикладом слугують *Prometheus*¹, *EdEra*², *Moodle* (Україна)³. Модель «*Online Driver*» передбачає засвоєння більшої частини навчальної програми за допомогою електронних ресурсів інформаційно-освітнього середовища; зустрічі з викладачем офлайн мають періодичний характер (обов'язковими є процедури аудиторних консультацій, екзаменів). Кожна з моделей має свої переваги й особливості впровадження відповідно до умов організації процесу навчання. І, як зазначають фахівці, саме ця педагогічна технологія дозволяє зробити більше з меншими витратами. Водночас, на думку дослідників (Бугайчук, 2016; Murphy & Hurd, 2011), невміле проектування або використання змішаного

навчання може створити дискомфортні умови для всіх учасників навчального процесу. З одного боку, реалізація цієї педагогічної технології потребує ретельної підготовки. З іншого боку, поділяємо думку фахівців про те, що, попри окремі недоліки, технологія змішаного навчання дозволяє застосовувати принципи індивідуалізації та доступності на практиці (Goertler, 2012). Студент отримує можливість створення власної траєкторії навчання, засвоюючи матеріал у зручний для себе час та спосіб, обираючи власний темп. У свою чергу, викладач, часто як автор курсу, має можливість диференціювати матеріал (або окремі завдання) згідно з рівнем групи та визначеною навчальною метою, урізноманітнюючи та взаємодоповнюючи процес навчання різними видами академічної діяльності. Відтак технологія змішаного навчання не обмежується лише поєднанням очної та онлайн форм, вона передбачає залучення різноманітності навчальних технік і підходів, використання електронних курсів і книг, дидактичних ігор, мобільних додатків, соціальних мереж, хмарних технологій, організацію практичного навчання, проектної роботи, коучингу, виїзного навчання тощо (Rosset & Frazee, 2006).

Підсумовуючи, зазначимо, що різноманіття ресурсів онлайн складової навчального процесу значно його збагачує, сприяючи формуванню високого рівня мотивації та самосвідомості. Це є ознакою активного навчання і викладання. Саме ці переваги роблять нову педагогічну технологію перспективною й ефективною в умовах нових викликів, що постають перед сучасною освітою.

Література

- Бугайчук, К. (2016). Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання*, 54 (4). – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
- Кухаренко, В., Березенська, С. & Бугайчук, К. (eds.). (2016). *Теорія та практика змішаного навчання: монографія*. Харків: Міськдрук, НТУ «ХПІ».
- Bailey, J., Ellis, S., Schneider, C. & Ark, T. V. (2013). *Blended Learning Implementation Guide. Version 1.0*. Retrieved on 28th June from: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/CSD6190.pdf>.
- Christensen, C., Horn, M. & Johnson, C. (2008). *Disrupting Class: How Disruptive Innovation Will Change the Way the World Learns*. McGraw-Hill.
- Goertler, S., Bollen, M. & Gaff, Jr. J. (2012). Students' readiness for and attitudes toward hybrid FL instruction. *CALICO Journal*, 29 (2), 297-320.
- Graham, C.R. (2005). Blended learning system: Definition, current trends and future direction. In: Bonk, C.J., Graham, C.R. (eds.) *Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs* (pp. 3-21). Pfeiffer.
- Horn, M. & Staker, H. (2011). *The Rise of K-12 Blended learning*. Innosight Institute. Retrived on 28th June from: <https://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/The-rise-of-K-12-blended-learning.pdf>
- Murphy, L. & Hurd, S. (2011). Fostering learner autonomy and motivation in blended teaching. In M. Nikilson, L. Murphy, & M. Southgate (eds.). *Language teaching in blended contexts* (pp. 43-58). Dunedin Academic.
- Rosset, A. & Frazee, R.F. (2006). *Blended learning opportunities*. American Management Association.
- Spasova, S. & Welsh, K. (2021). Mixing it up with blended learning. In Dengub, E., Dubinina, I. & Merrill, J. *The art of teaching Russian* (pp. 405-430). Georgetown University Press.

Примітки

¹ Moodle https://ab.uu.edu.ua/edu-program/pedagogichna_osvita

² Prometheus <https://prometheus.org.ua/>

³ EdEra <https://www.ed-era.com/>

Appendix A

Фрагмент конференції „Тарас Шевченко в англomовному світі“

	Завдання до заняття Що шукати і читати	Завдання під час заняття Питання і завдання вікторини
1	Works by Taras Shevchenko in translation Bohdan Yasinsky, Library of Congress Valentyna Pashkova, Kyiv Institute of Culture 1998 Рубрика: Translation https://www.loc.gov/rr/european/shevchenko.html	В Бібліотеці Конгресу США, згідно з найповнішим каталогом зберігаються поезії й проза Тараса Шевченка, які перекладені з української іноземними мовами. Викресліть ті 4 мови, перекладів на які НЕМАЄ в Бібліотеці конгресу США, за цим каталогом: <i>Arabic, Azerbaijani, Belarusian, Bulgarian, Chinese, English, French, Greek, Italian, Mongolian, Georgian, Polish, Russian, German</i>
2	Quotes from U.S. Presidents about the great Ukrainian poet Taras Shevchenko https://taras-shevchenko.storinka.org/quotes-from-u-s-presidents-about-great-ukrainian-poet-taras-shevchenko.html	1. Який президент США цитує слова Тараса Шевченка і де вони закарбовані? <i>Our soul shall never perish, Freedom knows no dying, And the greedy cannot harvest Fields where seas are lying</i> 2. З якого Шевченкового вірша ці рядки? 3. Повторіть їх українською мовою.
3	“My testament” – poem by Taras Shevchenko (translated by John Weir) https://taras-shevchenko.storinka.org/my-testament-poem-of-taras-shevchenko-translated-by-john-weir.html “Katerina” – poem of Taras Shevchenko (translated by Mary Skrypnyk) https://taras-shevchenko.storinka.org/katerina-by-taras-shevchenko-translated-by-mary-skrypnyk.html	1. “My testament” – poem by Taras Shevchenko (translated by John Weir) <i>When from Ukraine the Dnieper bears Into the deep blue sea The blood of foes ... then will I leave These hills and fertile fields –</i> _____ <i>To the abode of God, And then I'll pray. But till that day I nothing know of God.</i> 2. “Katerina” – poem by Taras Shevchenko (translated by Mary Skrypnyk) <i>Fall in love, O dark-browed maidens, But not with the Moscali, For Moscali — they're foreign folk, Bringing naught but grief.</i> _____ <i>Return to his native land, Leave the maid to slander ...</i> 3. Зачитайте українською мовою пропущені в перекладах рядки. 1) _____ 2) _____

Наталія Сорокіна, Universität Innsbruck, Österreich
Київській Національній Університет імені Тараса Шевченка, Україна